

13. *Leges dicentes contractus transire ad hæredes, generaliter sumptæ, non dicunt actum, sed aptitudinem. — Longe diversum esse privilegium esse perpetuum, ac esse irrevocabile. — Ad illas vero leges quæ dicunt contractus transire ad hæredes, respondeo illa verba, generaliter sumpta, non dicere actum, sed aptitudinem, quia contractus de se potest ita fieri, ut transeat ad hæredes; non tamen id semper esse necessarium, cum possit etiam per respectum ad solas contrahentium personas contrahi, ut patet in matrimonio. Vel certe, si de actu sit sermo, intelligendum est contractum transire ad hæredes, nisi de voluntate contrahentium constet fuisse limitatum ad personas, juxta l. *Idem*, 25, ff. de Pactis. Denique eodem modo dicitur irrevocabile privilegium conventionale, scilicet, pro eo tempore pro quo datum et conventum est, et ita etiam privilegium personale potest esse irrevocabile, ut per se notum est. Quomodo autem talia privilegia sint irrevocabilia, dicemus postea tractando de mutatione privilegiorum. Nunc solum notatur longe diversum esse quod privilegium sit perpetuum, vel quod sit irrevocabile, quia etiam temporalia possunt esse irrevocabilia pro temporibus suis, sicut votum temporale respective tam irrevocabile est quam perpetuum.*

CAPUT V.

DE DIVISIONE PRIVILEGII IN PERPETUUM ET TEMPORALE.

1. *Non dici privilegium perpetuum quia finiri non potest, sed quod adhæret rei de se perpetuæ, vel quod sine limitatione datur. — Temporale diversimode dicitur. — Tertius modus privilegii temporalis, quod sub conditione detur quæ lapsu temporis finitur. — Quarta divisio privilegii, in perpetuum et temporale, in præcedentibus sæpe insinuata est; eam vero paulo exactius explicare oportet. In illa igitur imprimis advertendum est non dici privilegium perpetuum, quia finiri non possit; semper enim amitti possunt privilegia, ut postea videbimus, sed dicitur perpetuum, quod vel adhæret rei de se perpetuæ, vel sine limitatione temporis conceditur, durat enim de se, quamdiu revocatum non fuerit. Temporale autem multis modis contingit. Primo, quia ad definitum tempus conceditur, quo elapso finitur, l. *Quoties*, c. de Precib. imperatori offer. Secundo, licet absolute et indefinite detur, nihilominus temporale erit, si soli personæ con-*

cedatur, ita ut sit personale et singulare, ut supra declaratum est. Quamvis enim respective posset tale privilegium dici perpetuum, quia pro tota vita conceditur (quomodo dicitur exilium pœna perpetua), vel ob eandem causam vitale dici possit; nihilominus simpliciter temporale est, sicut et vita, qua finita finitur, cap. *Privilegium*, 7 de Reg. jur., in 6, et leg. *Privilegia*, et leg. *In omnibus causis*, ff. eod. Nam corruptis nobis, corrumpuntur ea quæ sunt in nobis: hoc autem privilegium conceditur personæ, et illi soli adhæret; ergo cum illa perit, et neque ad hæredem, neque ad successorem transit. Vide Decium in c. *Sane*, de Privileg. Tertio, est privilegium temporale, quod sub conditione datur quæ lapsu temporis finitur, nam illa conditione impleta, cessat privilegium, quia voluntas concedentis ultra non extenditur. Et hoc modo potest etiam esse privilegium vitale ex parte concedentis. Nam licet, absolute loquendo, privilegium, ut sic, non finiat per mortem concedentis, sicut nec gratia, nec favor, cap. *Gratum*, de Offic. deleg., et c. *Si super gratia*, eod., in 6, nihilominus si concedens addat conditionem, donec decessero, finitur per mortem ejus, ut constat ex ratione facta, quia voluntas non ultra extenditur. Et eundem sensum censetur habere illa verba, *usque ad beneplacitum meum*; nam, licet ex vi illorum non cesset privilegium, vivente auctore ejus, nisi illud revocet, tamen per mortem ejus finietur, quia virtute includit conditionem, ut semper pendeat a voluntate personæ concedentis; mortuo autem concedente jam non potest ab illius voluntate pendere, quæ jam non est voluntas talis personæ, et ideo cessat dependentia, et consequenter etiam privilegium. Secus autem erit si dicatur, *ad beneplacitum sedis*, quia sedes perpetua est, et ita semper revocari potest, et ideo quamdiu non revocatur, durat. Et ita hæc clausulæ explicantur in c. *Si gratiose*, de Rescr., in 6, et infra, tractando de amissione privilegii, plura de illis addemus.

2. Ex quibus constat duo esse necessaria et sufficere ad perpetuitatem privilegii. Unum est, ut simpliciter et absolute concedatur, vel cum aliqua conditione perpetua, ut est proxime dicta, vel, donec revocetur, vel alia similis. Hæc namque conditiones virtute includuntur in quocumque privilegio, ideoque licet exprimentur, non mutant naturam ejus. Et ideo tale privilegium ex parte dantis perpetuum est, ut sumitur aperte ex c. *Si super gratia*, de Offic. deleg., in 6; et ex c. *Si cui nulla*,

de Præbend. in 6, quibus locis Glossa et doctores id notant. Sumitur etiam ex Glossa in cap. ult. de Offic. deleg., ubi Panorm. idem tenet; adhibet tamen limitationem, scilicet, ut non procedat in privilegio concessio ab Episcopo sine causæ cognitione, cum præjudicio Ecclesiæ parochialis, et ponit exemplum in licentia eligendi confessorem. Sed exemplum verum non est, ut dixi in tomo de Pœnit., et ita non est necessaria limitatio, ut infra dicam. Sylvester autem, verbo *Confessor*, 1, quæst. 7, sentit quod, si in privilegio dicatur *usque ad beneplacitum sedis*, est perpetuum, etiamsi sit privilegium eligendi confessorem, non vero si absolute concedatur. Sed nulla ratione id probat, nec est verisimile, ut recte docet Navarrus, qui regulam datam simpliciter approbat in d. cons. 1 de Privil., et in c. *Placuit*, de Pœnit., d. 6, n. 161, et consonat reg. jur.: *Decet beneficium principis esse mansurum*, ut dicitur in regula 16, in 6. Denique potestas in concedente supponitur, et voluntas non deest, quia absolute posita, virtute durat donec revocetur; sufficienter autem censetur absolute, et de se perpetuo posita, quando absoluta sunt verba, et aliam limitationem non declarant.

3. *Censetur privilegium perpetuum, quod conceditur religioni, vel rei immobili, ut Ecclesiæ vel monasterio; at his destructis extinguatur privilegium. — Nec privilegium reale, nec personale esse durabilius suo fundamento. — Alia conditio necessaria ad privilegium perpetuum, est ut adhæreat rei perpetuæ, quia alias cum illa finietur, ut dictum est. Res autem humanæ maxime sunt perpetuæ per successionem quamdam. Et hoc modo est imprimis perpetuum privilegium concessum religioni, quia, licet personæ finiantur, religio manet. Item est perpetuum privilegium concessum dignitati, quia illa etiam semper durat per successionem personarum. Unde obiter notari potest privilegium perpetuum respectu unius, scilicet, dignitatis, vel loci, esse temporale respectu personæ, nam si perdat dignitatem, vel mutet locum, amittit privilegium. Denique censetur perpetuum quod conceditur rei corporali immobili, ut Ecclesiæ, vel monasterio: quia res ipsa perpetua est, cap. *Quæ semel*, 19, quæst. 3. Tamen, quia contingit hunc ipsum locum destrui, si absolute id eveniat, ita ut extinguatur, finietur etiam privilegium, argumento capit. *Et hoc dicimus*, 16, q. 7, ubi id notat Glossa. Idem Glossa ult., in capit. *Abbate*, de Verbor. significat.; et Glossa in regul. *Privilegium*, de Regul. jur., in 6;*

item Glossa et Innoc. in cap. 2 de Nov. oper. nunc., ubi etiam Abb., n. 5, et Alex. de Nevo., qui alios refert; et Sylvest. verb. *Civitas*, q. 2; et sumitur ex dicto cap. 2 de Nov. oper. nunc. Quia destructo principali destruantur accessoria, et ablato fundamento cadit ædificium. Denique ita se habet privilegium reale ad locum, sicut personale ad personam: neutrum ergo potest esse durabilius suo fundamento; sicut ergo extinguatur privilegium personale extincta persona, ita etiam locale extincto loco.

4. *Difficultas oborta ex dictis. — Inurgit vero ex hac declaratione difficultas, quia, si valida est, absolute et sine limitatione concludit; at vero Innocent., Glossa et doctores citati non absolute tradunt doctrinam, sed cum distinctione et limitatione. Volunt enim doctrinam illam procedere, quando locus destruitur auctoritate superioris; nam tunc omnino amittit privilegia, imo et jura omnia et nomen, tam in se quam in personis ejus, ita ut non possint amplius ab illo loco nominari, ut, verbi gratia, dici non possint canonici talis Ecclesiæ, vel cives aut membra talis civitatis vel universitatis; imo etiam addunt hoc debere intelligi, quando destructio loci fit a superiore sine spe refectionis, ut notat Felin. in c. *Cum dilecta*, de Rescript., n. 25, ex Alex. in leg. *Inter stipulantem*, § *Sacram rem*, ff. de Verbor. obligat. Secus vero esse dicunt si locus sit destructus contra voluntatem superioris, ut ab hostibus, vel latronibus, etc. Nam tunc dicitur non amittere privilegia, sicut non amittit jura, nec nomen, aut denominationem personarum in ordine ad ipsum, juxta capit. *Pastoralis*, 7, quæst. 1. Idemque dicendum erit consequenter, etiamsi locus quocumque casu contingente pereat, seu destruat, argumento leg. *Æde sacra*, ff. de Contrah. empt., ubi dicitur, diruta æde sacra, locum non fieri profanum, et ideo vendi non posse.*

5. Respondeo et doctrinam hanc veram esse, et nihilominus priorem assertionem simpliciter veram esse, recteque probari ratione facta. Nam in illis casibus, in quibus locus destruitur ex mandato superioris seu domini, ideo extinguatur privilegium, quia omnino perit, et ideo recte additur quod debet res destrui sine spe refectionis. Idem autem erit si destructio naturaliter contingat, etiamsi sine spe refectionis, quia militat ratio supra facta, ut recte notavit Felin. supra ex Bald. in leg. *Non ambigitur*, ff. de Legib. et aliis. Secus vero est quando locus revera non simpliciter destrui-

tur, sed vel occupatur, vel captivatur ab hostibus, qui est casus dicti cap. *Pastoralis*, vel destruitur, et ad tempus impeditur ne reaedificari possit, tunc enim quamdiu ex parte superioris seu domini manet spes et jus ac voluntas recuperandi vel reparandi illum, non potest censi simpliciter perditus, vel destructus, sed detentus, vel impeditus. Et ideo necessarium non est, ut regula data ad illum simpliciter applicetur, sed cum proportione.

6. *Quid dicendum, quando locus per hostes vel casu dirutus est cum spe refectionis.* — In illo ergo casu, quando locus per vim hostium vel casu dirutus est aut combustus, cum spe refectionis, distinguenda mihi videntur privilegia loci quæ ipsi solo sine pavimento concessa sunt, eique nude sumpto adherere possunt, ab his quæ directe respiciunt ædificium, ut templum, vel quid simile. Priora enim sine dubio permanent, quia eorum fundamentum non est destructum. Et tale est quod dicitur in dict. l. *De sacra*, quia consecratio aut benedictio solo adheret; et ideo privilegia quæ inde sequuntur, ut non esse locum venalem, non posse converti ad usus profanos, et si quæ sunt similia, semper permanent. De posterioribus vero subdistingendum est; nam quædam sunt privilegia quorum usus esse potest extra illum locum, alia quæ præcise requirunt ut intra talem locum vel templum aliquid fiat. Quæ sunt prioris modi non solum non amittuntur omnino, verum etiam nec suspenduntur pro illo tempore, quia per habitudinem ad locum manent in personis quæ habent specialem relationem, seu morale jus illius, et tunc maxime procedunt quæ dicti auctores dicunt, quod Episcopus vel canonicus talis loci retinet denominationem ab illo, et fruitur privilegiis sibi concessis ratione Episcopatus vel canonicatus talis loci, et similia. Quia ille locus non est fundamentum directum, ut sic dicam, illorum privilegiorum, sed tantum in obliquo, id est, ut terminus illius habitudinis: potest autem esse talis terminus, etiamsi non subsistat in re, sed in spe et jure, licet nunc sit occupatus ab hostibus vel hæreticis, etc. Privilegia vero quæ sunt posterioris modi, licet non amittantur omnino, pro illo tempore et statu cessant, et quasi suspenduntur. Sic dixi, in ult. sect. de Indulg., cessare indulgentiam templo concessam, si templum destruat; et eadem ratione cessabit immunitas loci si censeatur primario concessa ratione ædificii, non areæ.

7. *Privilegium restituitur restituto loco diruto, nisi dirutus fuerit eo instituto ab habente*

jus et potestatem diruendi. — Dixi autem non omnino amitti tunc privilegium, quando locus non est ex instituto dirutus ab habente jus et potestatem, quia quando aliter destruitur, permanere censeatur in jure et spe, et ideo si ad pristinum statum restituatur, privilegium etiam cum illo consurgit. Ad quod facit l. 36, ff. de Religios. et sumpt. fun., quæ sic habet: *Cum loca capta sunt ab hostibus, omnia deservunt religiosa vel sacra esse* (utique quoad usum, et quoad dicta privilegia pro illo tempore); *quod si ab hac calamitate fuerint liberata, quasi quodam postliminio reversa, pristino statui restituntur.* Et idem sumitur ex cap. *Quia monasterium*, de Relig. dom., et ex d. cap. *Pastoralis*, et dict. cap. *Quæ semel*. Ex quibus etiam sumitur ratio, quia in illis casibus semper mansit solum immobile, in quo tanquam in semine et fundamento conservari potuit privilegium veluti quoad proprietatem, ut postea posset quoad usum consurgere. Et ita, formaliter loquendo (ut sic dicam), verum est hæc privilegia perpetua seu realia eatenus durare, quatenus durat eorum fundamentum, vel hoc destructo cessare aut extinguere, si illud omnino extinctum censeatur; nunquam autem censeatur ita extinctum, nisi quando auctoritate illius qui potestatem habet extinctum est.

8. Atque hinc etiam fit ut, si Ecclesia in uno loco destruat, non ut destructa simpliciter maneat, sed ut in alium locum transferatur, non amittat privilegia, sed cum illa transferantur, quando non sunt concessa ratione situs, sed directe ipsi templo, et sub suo nomine. Tunc enim censeatur templum comparari personæ quæ secum defert privilegium personale; nam illa etiam Ecclesia una numero censeatur, ut communiter docent juris interpretes cum Glossa in dict. reg. *Privilegium*, Alex., Bald. et Felin., ubi supra, et Anton., 1 part., tit. 19, cap. 1, § 2. Quid autem dicendum sit quando unus locus vel Ecclesia alteri unitur, vide apud Gloss., Host. et Panorm. in c. 1, Ne sed. vacan.

CAPUT VI.

DE QUATUOR ALIIS PRIVILEGIORUM DIVISIONIBUS.

1. *Privilegium aliud ob bonum privatam; aliud ob bonum commune.* — Ultra partitiones prædictas, sunt aliæ quæ, licet brevius expediri possint, necessariam doctrinam continent. Quinta ergo divisio privilegii esse po-

test in illud, quod per se primo datur propter privatam bonum, scilicet, alicujus personæ, vel intuitu boni communis. Circa quam divisionem ante omnia oportet terminos explicare, distinguendo materiam privilegii a fine privilegii, et intelligendo distinctionem de materia, non de fine. Omne enim privilegium ordinari potest et debet ad commune bonum tanquam ad finem, ut sæpe in superioribus dictum est, quia hoc spectat ad justitiam ejus; bono enim communi expedit ut privata privilegia dignis vel indigentibus conferantur. Item quia privilegium, licet uni vel alteri concedatur ut favorem continet, tamen, ut continet præceptum et habet rationem legis, obligat communitatem respectu privilegiati, utique ad servandum illi privilegium, quatenus hoc ad alios spectare potest; ergo sub hac ratione respicere aliquo modo debet commune bonum. Tamen in materia privilegii, ut favorem concedit, potest esse differentia: nam materia privilegii, seu finis proximus ejus est commodum illud quod præbet privilegiato. Hoc ergo commodum interdum est privata et singularis personæ; vel si ad plures extenditur, unamquamque per se respicit ut privatam personam, et non tantum ut partem alicujus communitatis, et tunc dicitur dari propter privatam bonum singulorum. Aliquando vero privilegium per se primo respicit bonum alicujus communitatis, et ideo dicitur per se primo respicere commune bonum. Neque hoc excedit naturam privilegii, quæ lex privata est, nam semper illa communitas cui datur tale privilegium, consideratur ut pars quædam totius reipublicæ, et jus illi concessum censeatur speciale, et non commune, ideoque per privilegium concedi potest.

2. Sic ergo explicata divisio recte constituitur. Nam vere dantur illa duo membra: privata enim privilegia frequentissima sunt, et communia etiam sunt in usu; nam immunitas clericorum commune privilegium est; item privilegium canonis et fori, et similia; et ex prædicta diversitate nascuntur diversi effectus morales, et ideo merito datur distinctio. Quam attigit Glossa in cap. *Si dilectum*, de Foro compet., et in leg. *Jus publicum*, ff. de Pactis, et in Auth. Ut sine prohibitione matres, etc., verb. *Senatusconsultum*; estque solemne discrimen inter illa membra, quod priori speciali privilegio potest renunciare privata persona, in cujus gratiam concessum est; non autem posteriori. Prior pars expressa est in multis juribus, c. *Ad Apostolicam*, de Regularib.,

cap. *Si de terra*, de Privil., leg. *Si quis*, c. de Pactis. Posterior etiam probatur in d. cap. *Si diligenti*, et cap. *Contingit*, de Sentent. excomm., et in leg. *Jus publicum*, ff. de Pactis, ubi Jason late rem explicat et limitationes adducit. Ratio vero est, quia privatam bonum et commodum est sub dominio uniuscujusque, et ideo potest illi cedere, per se loquendo, bonum autem commune non ita pendet ex uniuscujusque voluntate. Atque ita hæc doctrina communis est, quam locupletant Panorm. in dicto cap. *Si diligenti*, n. 7, et latius ibi Felinus per totum, et ibi alii, et in dicta leg. *Si quis*, ubi præsertim Bartolus, Baldus et Jason.

3. *Non potest quis renunciare privilegio dato ob bonum commune, nisi posset separari suum bonum a communi.* — Et quidem, quoad posterius membrum, fere non recipit illa regula limitationem, sed ampliationem, propter excellentiam boni communis; ideoque, licet tale privilegium redundet in commodum privatam, non potest quis illi commodo renunciare, ne præjudicet bono communi. Quod procedit quando unum non est separabile ab alio, nam si quis posset privare se suo commodo sine præjudicio boni communis, tunc fieri posset, quia cessat impedimentum. Colligi potest ex leg. *Si judea*, ff. de Minorib. Censeatur autem pertinere ad commune bonum, non solum id quod respicit temporalem utilitatem, sed etiam quod pertinet ad bonos mores, et ad convenientem modum operandi, qualis est ut actus cum perfecta libertate fiant. Et ideo addunt prædicti auctores, si ex renuntiatione privilegii sequitur occasio aliqua pervertendi bonos mores, non posse renunciari. Idem est si privilegium sit datum propter imperfectionem judicii, vel libertatis, ut est de professione ante legitimam ætatem facta, quod non solum nulla sit, verum etiam nullam obligationem inducat, et similia, de quibus videri possunt Gloss. et doctores in dicta l. *Si judea*, et super alia jura citata.

4. *Quando non habet locum renuntiationis privilegii ob bonum particulare concessum.* — Circa aliud autem membrum limitationes adhibentur. Nam si privilegium concessum in privatam commodum unius personæ respicit etiam commodum alterius, et unum ab altero non est separabile, non potest unus eorum renunciare juri suo sine consensu alterius, ut uxor cui datur privilegium Velleianum ne obligetur fidejussione, non potest illi renunciare, saltem sine consensu mariti. Idem est si privilegium cedens in commodum unius sit princi-